

A magyar orvosi rend története

a XVIII-ik század végéig. A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésének állandó központi választmánya által a Poor Imr.-féle 100 arannyal jutalmazott pályamű. Írta Dr. **Demkó Kálmán**. Budapest, 1894. n. 8r. 555. lap. Ár 5 forint.

A halomszámra szaporodó könyvek között is figyelemre méltó és hézagpótló mű került ki nemrég sajtó alól Dr. Demkó Kálmán lőcsei főreáliskolai igazgató tollából, a ki már eddig is több értékes munkával gazdagította történetírássunkat. A magyar orvosi rend története ez, a melynek vannak ugyan fogyatkozásai, a mint azt a bíráló-bizottság is kiemelte, mégis egészben véve igen használható, könnyen áttekinthető s kultur-történeti szempontból is becses munka. Az előszóból, (1—9. l.) a mely a mű keletkezésének a történetét mondja el, megtudjuk, hogy a pályatétel így volt kitűzve: „írássék meg a magyar orvosi tudomány történelme Mátyás korától 1848-ig, különös tekintettel az orvosi rend történelmére Magyarországon”; tehát még egy része hátra van a munkának.

Az egész mű bevezetésből és I—IV. részből áll. A bevezetésben (9—20 l.) az ember viszonyát tárgyalja a természethez, továbbá a természeti vallást. I. részben (20—180) érdekes az Árpád korban és vegyesházbeli királyok korában elterjedett gyógyítási módok leírása, melyek közül még most is sok dívik az alsóbb néposztályoknál, mint pl. az öntés, ráolvasás stb. Kimutatja, hogy ezek változatlanul maradtak fenn a nép között maig.

A II-ik rész (180—330 l.) a XVI. századot tárgyalja Szól orvosairól, gyógyszerészetéről. A számos külföldi és hazai orvos között több jeles honfitársunk fordul elő: u. m. Blandrata György, Gyulai Pál, a két ingatag Báthory szerencsétlen áldozata. Hunyadi Ferencz, Jordán Tamás, ki itt született Kolozsvárt és Kys Pál, brassai orvos és tanár, ki első nyomtatott hazánkban orvosi-munkát. Egyéb munkákat írtak még: Blandrata György theologiai, Hunyadi Ferencz történetit, Kys Pál philosophiai, Brenner Márton kiadta Bonfin munkájának III. első decasat, melyet aztán Zsámboky János egészített ki. A legrégebb magyar műveket Frankovich Gergely és Melius Juhász Péter írták. Leírja továbbá az akkor elterjedett gyógyítási módokat, s a falukon még most is meglevő „csízíót”, mely megmondja, hogy az illető égi jegy alatt született fiú vagy leány hány évig él. Pár példát idézve ismerteti az orvosi honorariumokat.

A III. rész (330—416) a XVII-ik századot öleli fel. Itt is az előbbi felosztással találkozunk. Az orvosok és orvos-tudományokkal foglalkozók közül erdélyiek: Apáczai Csere János, Pápai Páriz Ferencz, Köleséri Sámuel, Árkosi Tegző Benedek, Enyedi

Sámuel, Teutsch András stb. Orvosi műveket írtak Pápai Páriz Ferencz (Pax corporis) és Felvinczy György. Egyéb tudományokkal foglalkoztak Apáczai Csere János, Pápai Páriz Ferencz, Köleséri Sámuel stb.

Vége a IV-ik rész (417—456) a XVIII-ik századdal foglalkozik, a melynek folyamán nevezetesebb erdélyi orvosok voltak: Albrich János, Benkő Sámuel, Hedwig János stb. Számosan voltak ekkor, valamint az előző századokban külföldi egyetemeken magyar ifjak. Nálunk az orvosi kart Mária Terézia állította fel 1770/71-ik tanév kezdetén. Kolozsváron orvos-sebészeti és szülészeti iskola volt.

Ennyiből is látszik, hogy Demkó új műve megérdemli nemcsak a szakkörök, hanem a művelt nagy közönség figyelmét is; annál inkább, mert nem száraz összeállítás, de a mi egyik legfőbb érdeme, hogy igen élvezhető modorban van írva.

V. M.

Az Al-Duna szorosai.

(*Attila De Gerando: Le défilé du Bas-Danube depuis Baziás jusqu'à Orsova. Avec cartes. Extrait de la Revue de Géographie. Paris, 1894. — 8r. 188 lap.*)

De Gerando Attila valóban jeles atyjának (1819—1849.) nyomdokain halad, s francziául egymásután adja ki a hazánkat ösmertető műveket. 1882-ben jelent meg tőle Drapeyron revuejében s külön is Erdély fennföldjének leírása, 1886-ban, Hunfalvy nyomán, Magyarország nemzetiségeinek megalakulásáról szóló tanulmánya, most pedig az Al-Duna szorosát tette vizsgáldásainak tárgyává.

Műve tulajdonképpen még 1885—86-ban tett útjának eredménye s az említett revueben apránként, 1890—94. közt jelent meg A helyszínén igen szorgalmasan tett jegyzeteit forrástanulmányok egészítik ki. Akármily sokoldalúak ezek, hiányzik belőlük több, valóban jeles mű, mely a tudós szerzőt sok új adattal örvendeztethette volna meg. Ilyen Lanfrancioni „Magyarország ármentesítése“ című munkája, mely még 1882-ben készült s melyhez Homolka nagyméretű térképe járul; az újabbak közül pedig Gonda Bélának a Földrajzi Közlemények 1892. évi folyamában (265—353 l.) megjelent tanulmánya: «Az aldunai Vaskapu és az ottani többi zuhatag szabályozása», melynek francia kiadására különben, ha már nem használhatta is, hivatkozik tanulmányának végén.

Egyébiránt De Gerando Attila könyvének olvasása közben alig tűnnek föl e hiányok. Nincs művének úgyszólván egyetlen tétele sem, melynek urát ne adná s a forrásidézetek oly következetesek, mint valamely történeti munkában. Ez már maga is erős bizonyosság a lelki-ösmeretes feldolgozás mellett.

A folyamról s annak szabályozásáról való általános tájékoztatás után, miközben elég bőven emlékezik meg a kolumbácsi legyekről is,